

Nr 81.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete; given Drottningholms slott den 14 maj 1914.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete.

Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Berndt Hasselrot.

Fö r s l a g

till

L a g

om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Är värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete anställd, borta från sin anställning för fullgörande av honom enligt värnpliktslagen åliggande övning om högst sextio dagar eller av mobiliseringsövning, som kan varda i särskild lag föreskriven, må ej husbonden eller arbetsgivaren, ändå att han vid den värnpliktiges anställande saknat kännedom om dennes förpliktelse att fullgöra övningen, i anledning av hans bortavaro skilja honom från anställningen. Vad nu är sagt, gälle dock ej, där det kan läggas den värnpliktige till last, att husbonden eller arbetsgivaren saknat kännedom om ifrågavarande förpliktelse.

2 §.

Lider värnpliktig skada, därigenom att, i strid mot bestämmelsen i 1 §, husbonde eller arbetsgivare ej fullgör vad honom till följd av den värnpliktiges anställning i hans tjänst eller arbete åligger, vare husbonden eller arbetsgivaren pliktig ersätta skadan; och skall, där beträffande visst slag av anställning särskild grund är stadgad för bestämmande av vad husbonde eller arbetsgivare är skyldig utgiva till den, som han utan laga skäl skiljer från anställningen, sådant stadgande äga tillämpning.

3 §.

Avtal, som strider mot vad ovan stadgas, vare ogillt.

Denna lag skall träda i kraft genast efter utfärdandet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 24 april 1914.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för lantförsvarsdepartementet och chefen för sjöförsvarsdepartementet anförde chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot följande:

»Redan i 51 § av legostadgan den 23 november 1833 har för de arbetsförhållanden stadgan avser den grundsatsen vunnit erkännande, att om en i annans arbete anställd person nödgas någon tid vara borta från arbetet för fullgörande av sin medborgerliga förpliktelse att utbildas för rikets försvar, arbetsgivaren icke får i anledning av den anställdes frånvaro skilja honom från anställningen. Arbetstagaren anses i sådan händelse hava haft laga förfall av ett slag, som kräver särskild hänsyn. Att vapenövas är en av samhället ålagd plikt, som han icke kunnat undandraga sig, och hans bortavaro har påkallats av det viktigaste allmänna intresse. Vid sidan av det gagn, han även själv har av vapenövningens

fullgörande, måste mer eller mindre väsentliga uppoffringar i personligt och ekonomiskt avseende vara förenade därmed, men givetvis är det önskvärt, att dessa icke bliva mera betungande än nödigt är. Avsevärda ekonomiska svårigheter kunna föranledas för den värnpliktige, om han icke efter vapenövningens slut äger att återvända till en anställning, som han vid dess början innehade. Det är därför av stor betydelse för honom, att rätt härtill inom skäligen gränser beredes, och med hänsyn till det allmänna ändamål, för vilket hans verksamhet hos arbetsgivaren avbrytes, synes det vara berättigat att, utöver vad som kan följa av allmänna regler, för dylika fall något inskränka arbetsgivarens befogenhet att entlediga arbetstagaren.

En arbetstagares rätt att efter fullgjord vapenövning återfå sin anställning kan dock icke utan obillighet mot arbetsgivaren sträckas längre än till någon viss kortare tid. Legostadgans förenämnda bestämmelse är begränsad till det fall, att tjänstgöringen eller vapenövningen varat högst en månad. Genom kungörelsen den 13 november 1860 angående den allmänna beväringen stadgades sedermera, att tjänstehjon eller lärling vore berättigad att efter vapenövning eller tjänstgöring i högst åtta veckor återgå i tjänsten. Då de författningar, som avlöst berörda kungörelse, icke innehålla någon motsvarande bestämmelse, kan det vara föremål för olika meningar, huruvida ett av legostadgan reglerat tjänst-avtal, vars fullgörande från den anställdes sida avbrytes genom värnplikts-tjänstgöring, numera skall anses fortbestå under en tjänstgöringstid av åtta veckor eller endast under den i legostadgan bestämda tiden.

Något allmänt, för jämväl andra arbetsavtal än legoavtalet avsett stadgande om rätt för arbetstagare att efter fullgjord värnpliktstjänstgöring återfå sin anställning finnes icke. Möjligen kan ifrågasättas, att betydelse i detta avseende skulle tillkomma den i 9 § av värnpliktslagen den 14 juni 1901 innefattade bestämmelsen, att värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete antagen, ej må av husbonde eller arbetsgivare hindras att i behörig tid inställa sig till inskrivning, tjänstgöring eller mönstring eller att fullgöra annan i samma lag honom ålagd skyldighet. Men denna bestämmelse torde knappast kunna anses beröra den nu föreliggande frågan.

För ett särskilt tillfälle har emellertid ett allmänt stadgande i ämnet varit meddelat. Med hänsyn till 1912 års försöksmobilisering föreskrevs nämligen genom lagen den 10 juni 1912, innefattande förbud i visst fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete, att om värnpliktig, som vore lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete anställd, vore borta från sin anställning för fullgörande av skyldigheter, som ålåge

honom enligt den samtidigt antagna mobiliseringslagen, husbonden eller arbetsgivaren icke finge av sådan anledning skilja den värnpliktige från anställningen.

1912 års riksdag, som hade att pröva förslaget till nämnda lag, fick även under behandling en i andra kammaren väckt motion, genom vilken upptogs frågan, på vilket sätt värnpliktiga kunde genom lagbestämmelser eller annorledes skyddas mot att i följd av värnpliktens fullgörande förlora sina anställningar. Motionärens förslag, som berörde såväl enskild tjänst som statstjänst, bifölls emellertid endast så till vida att riksdagen, i enlighet med vederbörande utskotts hemställan, i skrivelse den 29 maj 1912 anhöll, att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida icke åtgärder borde vidtagas, i syfte att i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag mer eller mindre fast anställda värnpliktiga måtte kunna skyddas mot att i följd av inkallande till värnpliktens fullgörande förlora sina anställningar och därigenom tillskyndas skada. De i statens tjänst eller vid dess arbetsföretag anställda värnpliktiga syntes, enligt vad i nämnda skrivelse anfördes, redan vara jämförelsevis väl skyddade i berörda hänseende, men det vore angeläget, att enhetliga bestämmelser i ämnet, så vitt möjligt, utfärdades för statens samtliga verk och inrättningar, och borde härvid beaktas, icke allenast att mer eller mindre fast anställd värnpliktig icke finge i och för fullgörande av sin värnplikt berövas sin tjänst eller sitt arbete, utan även att han icke finge av sådan orsak lida något men i avseende å befordran samt rätt till ålderstillägg, pension o. d. Vad anginge de i enskild tjänst anställda värnpliktiga syntes det ej vara möjligt att bereda dem samma rätt som de i statens tjänst eller arbete anställda. Dock syntes möjlighet förefinnas att även beträffande de förra det beaktansvärda syftet skulle i någon mån kunna vinnas genom åtgärder från det allmännas sida, men då riksdagen vore förvissad om att denna angelägenhet komme att bliva föremål för behandling av försvarsberedningarna, ansågo riksdagen någon särskild begäran om utredning härom icke erforderlig. För övrigt föreställde sig riksdagen att, i den mån staten vidtog lämpliga åtgärder på detta område, enskilda arbetsgivare i största möjliga utsträckning skulle följa det av staten givna exemplet.

I anledning av berörda skrivelse har företagits en undersökning, som ännu icke är avslutad. Det torde emellertid kunna anses givet, att om allmänna bestämmelser i ämnet meddelas, desamma böra, liksom förhållandet var med lagen den 10 juni 1912, erhålla tillämpning även beträffande arbetstagare i statens tjänst. En annan fråga är, om och i vad mån utöver det skydd, som kan beredas arbetstagare i allmänhet, en särskilt tryggad ställning bör givas åt statspersonalen. Den senare frågan,

som icke tillhör detta departements föredragning, torde icke kunna upptagas till avgörande före nämnda undersöknings fullbordande.

Enligt det förslag till ny försvarsorganisation, om vars framläggande för den härnäst sammanträdande riksdagen hemställan torde bliva inför Eders Kungl. Maj:t gjord, kommer värnplikten att väsentligt utsträckas, ej blott i det avseendet att värnpliktstjänstgöringen i sin helhet förlänges, utan även därigenom att vapenövningar förläggas till senare värnpliktsår än hittills varit förhållandet. Förutom den första och huvudsakliga tjänstgöringen skall den värnpliktige fullgöra dels, liksom hittills, repetitionsövningar dels även reservtrupp- och landstormsövningar. Repetitionsövningarna komma i vissa fall att sträckas till flera år än för närvarande, och de båda nya slagen av övningar få sin plats under ganska långt framskjutna delar av värnpliktstiden. Med dessa förändringar följer ett ökat behov att, i den mån det låter sig göra, skydda den i tjänst eller arbete anställda värnpliktige mot de ekonomiska missförhållanden, som för honom kunde föranledas, därigenom att arbetsgivaren på grund av värnpliktens fullgörande skilde honom från anställningen. Särskilt gäller detta om de i tiden senare övningarna. Ju äldre den värnpliktige är, desto större sannolikhet finnes för att han bildat familj och att det härigenom är för honom mera kännbart att gå miste om sin anställning. Men även i fråga om de tidigare övningarna innebär värnpliktsbördans ökning en ny anledning att tillse, att icke deras fullgörande må för den värnpliktige medföra olägenheter, som skäligen kunna förebyggas. Såsom förut framhållits, kan det dock av hänsyn till arbetsgivaren icke ifrågasättas, att arbetarens rätt till bibehållande av anställning skall sträckas utöver någon viss kortare tid, och dylik rätt kan därför tydligen icke beredas arbetaren under den första, till tiden mest omfattande värnpliktstjänstgöringen. Däremot bliva reservtrupp- och landstormsövningarna samt i allmänhet även repetitionsövningarna till sin längd så bestämda, att det utan obillighet mot arbetsgivaren kan åläggas honom att efter deras fullgörande återtaga arbetaren. För att giva en enhetlig och för alla fall tillräckligt stark begränsning åt arbetsgivarrens förpliktelse torde det emellertid vara lämpligt, att, jämte det endast sistnämnda tre slag av övningar innefattas under densamma, förpliktelsen göres beroende av att övningen icke överstiger en viss tidslängd. Ett skäligt maximum i sådant hänseende synes vara den i 1860 års förberörda kungörelse bestämda tiden av åtta veckor eller i runt tal sextio dagar. Enligt organisationsförslaget komma reservtrupp- och landstormsövningarna icke på långt när och repetitionsövningarna endast högst undantagsvis att uppnå denna gräns; i regel skola även de sistnämnda stanna ganska långt under densamma.

I övrigt synas de erforderliga bestämmelserna i ämnet kunna avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med den förut nämnda lagen av den 10 juni 1912. Att den nya lagstiftningen bör avse även de lagstadda tjänarna följer av vad jag redan yttrat angående ovissheten, huruvida de till deras förmån tidigare meddelade bestämmelser äga tillämpning vid längre bortavaro än en månad. Liksom i den äldre lagen torde böra uttryckligt stadgas, att husbonde eller arbetsgivare, som i strid mot förbudet skiljer värnpliktig från anställning, skall vara skyldig ersätta dennes skada. Den äldre lagens bestämmelse härom synes emellertid lämpligen kunna förtydligas i det hänseendet, att tjänstehjon i dylika fall, oavsett vilket skadestånd skulle kunna utdömas enligt allmänna regler, skall vara berättigat till ersättning efter den fördelaktiga beräkning, som är angiven i 5 § tredje stycket legostadgan. Vidare synes till försvårande av lagens kringgående böra stadgas, att avtal, som strider mot vad i lagen är föreskrivet, skall vara ogillt.»

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst ett enligt de av honom angivna grunder inom justitiedepartementet uppgjort förslag till lag om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, hemställde han, att för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål lagrådets utlåtande över förslaget skulle inhämtas genom utdrag av statsrådsprotokollet.

I denna hemställan instämde statsrådets övriga ledamöter;

och behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten till densamma lämna bifall.

Ur protokollet

Gunnar Fogelmarck.

Förslag

till

Lag**om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete.**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Är värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete anställd, borta från sin anställning för fullgörande av honom enligt värnpliktslagen åliggande repetitionsövning, reservtruppövning eller landstörmsövning om högst sextio dagar, må husbonden eller arbetsgivaren ej av sådan anledning skilja den värnpliktige från anställningen.

2 §.

Bryter husbonde eller arbetsgivare mot bestämmelsen i 1 §, vare han skyldig att ersätta den värnpliktige dennes skada; och skall i fråga om ersättning till lagstadd tjänare tillämpas vad i allmänhet är stadgat angående skyldighet för husbonde, som utan laga skäl skiljer tjänstehjon från tjänsten, att till tjänstehjonet utgiva lön eller andra förmåner samt nödigt underhåll.

3 §.

Avtal, som strider mot vad ovan stadgas, vare ogillt.

Denna lag skall träda i kraft genast efter utfärdandet.

---

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd torsdagen den
14 maj 1914.*

Närvarande:

Justitieråden THOMASSON,
SVEDELIUS,
Regeringsrådet THULIN,
Justitierådet friherre LEIJONHUFVUD.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitie-departementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 24 april 1914, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över uppgjort förslag till lag om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av t. f. byråchefen för lagärenden häradshövdingen Herman Falk.

Justitieråden *Thomasson* och friherre *Leijonhufvud* yttrade:

Vid övervägande av frågan, i vad mån lagstiftningen må för tillgodoseende av en arbetstagares ekonomiska intressen kunna berättiga honom att återgå till en anställning, som han nödgats avbryta för fullgörande av honom såsom värnpliktig åliggande tjänstgöring, får det ej förbises, att förhållandena i särskilda fall ställa sig väsentligen olika. Hava kontrahenterna vid avtalets ingående icke haft anledning beakta, att avbrott av dylik anledning skulle ifrågakomma, lärer icke möta någon betänklighet att, där avbrottet är av jämförelsevis kort varaktighet, stadga förbud för arbetsgivaren att häva avtalet. Det förbud i nämnda hänseende, som upptogs i lagen den 10 juni 1912, avsåg ett sådant fall. Tiden för mobiliseringsövningen var ej på förhand känd, och i de flesta fall hade det helt visst icke vid avtalets ingående kunnat förutses, att avbrott i arbetet skulle förekomma.

Vid remitterandet av förevarande förslag har chefen för justitiedepartementet anfört, att vid förslaget utarbetande lagts till grund de likartade bestämmelserna i ovan omförmälda lag. Förslaget tager emellertid icke sikte på förhållanden, som äro ensartade med den i nämnda lag reglerade händelse; det avser fastmera huvudsakligen övningar, om vilka det längre tid i förväg är bestämt, när de skola äga rum. Det förbud, som nu enligt ordalagen gives lika bestämt beträffande ifrågakomna övningar som det i berörda lag rörande mobiliseringen meddelade, lär icke kunna göras gällande i samma omfattning. Vilken räckvidd stadgandet är avsett att erhålla är dock icke i någon mån utvecklat.

Klart är, att, därest arbetsgivaren med vetskap om att för någon del av den tilltänkta avtalstiden arbetaren skall bliva på grund av vapenövning hindrad att utföra sin syssla ändock sluter avtal utan något förbehåll, arbetarens bortavaro för tjänstgöring såsom värnpliktig icke kan berättiga arbetsgivaren att häva avtalet. Att detsamma måste gälla, då arbetsgivaren väl saknat kännedom om förhållandet men hans bristande kunskap kan läggas honom till last såsom försummelse, är likaledes givet. Å andra sidan följer jämväl av allmänna rättsgrundsatser, att en arbetare, som uppsåtligen misslett arbetsgivaren i fråga om förutsättningarna för avtalet eller kan anses vållande till ett misstag å dennes sida i nämnda hänseende, icke kan påfordra att arbetsgivaren skall vara bunden av det under sådana omständigheter ingångna avtalet. Med hänsyn till de ganska obestämda förhållanden, som gälla för de ifrågakomna övningarna, torde ofta, särskilt beträffande arbetsavtal för kortare tid, arbetarens underlåtenhet att lämna upplysning om övningen böra läggas honom till last såsom försummelse. Lagförslaget innebär i berörda hänseende synes icke med erforderlig tydlighet framgå ur dess avfattning. Den tolkningen lär ej vara utesluten att förbudet mot hävande av arbetsavtal skulle gälla även om arbetaren gjort sig skyldig till sådant förhållande, som nyss antytts. Att här göra en dylik avvikelse från eljest gällande rätt bör uppenbarligen icke ifrågakomma och är väl ej heller avsett.

Det synes fördens skull erforderligt, att åt stadgandet i 1 § gives en avfattning, som är ägnad att förebygga den anmärkta möjligheten till misstolkning. Det torde även kunna ifrågasättas, huruvida icke vid omarbetningen i stället för upptagandet av olika slag av övningar ett allmänt uttryck lämpligen borde komma till användning. Därav vunnas den fördelen, att där nya slag av övningar, ifråga om vilka likartat stadgande säkerligen vore på sin plats, bleve införda, en ändring i förevarande lag kunde undvikas. Av enahanda anledning synes även önskvärt, att lagen komme att avse jämväl de mobiliseringsövningar, som må bliva påbjudna

och i fråga om vilka lagstiftning i förevarande hänseende otvivelaktigt har sin största praktiska betydelse.

Angående den påföljd, som enligt vår rätt drabbar en arbetsgivare, vilken obehörigen skiljer en arbetare från hans anställning, hava framträtt olika meningar. Enligt en åsikt äger arbetaren välja mellan å ena sidan att kräva avtalets fullgörande och således — under förutsättning att han är beredd att utföra det åtagna arbetet — yrka utfående av den betingade lönen för återstående avtalstiden och å andra sidan att häva avtalet och fordra skadestånd. På annat håll göres gällande att endast sistnämnda utväg står honom till buds. Vilkendera meningen än må vara den rätta, bör naturligtvis i förevarande fall påföljden icke vara annan än den, som i allmänhet gäller för obehörigt brytande av arbetsavtal. Då i 2 § av förslaget stadgas att husbonde eller arbetsgivare, som bryter mot bestämmelsen i 1 §, är skyldig ersätta den värnpliktige dennes skada, skulle därav kunna dragas den slutsatsen, att förslaget velat taga ståndpunkt i berörda fråga och därvid anslutit sig till den senare av de omförmälda meningarna. Lämpligast synes därför vara att 2 § får utgå ur förslaget. Utan särskilt stadgande därom är det klart att den arbetsgivare, som bryter mot föreskriften i 1 §, är skyldig lämna arbetaren gottgörelse.

Skulle stadgande om sådan skyldighet ändock anses böra bibehållas, torde i varje fall det tillägg, som gjorts om legostadgans särskilda föreskrift om ersättning vid brytande av legoavtal, böra uteslutas. Även annorstädes finnas i lag bestämmelser om gottgörelse vid obehörigt brytande av arbetsavtal. Så stadgas i 92 § sjölagen viss ersättning vid brytande av sjömans hyresavtal. Ett omnämmande av allenast legostadgans föreskrift synes fördenskull vara oegentligt och jämväl kunna föranleda missuppfattning om tillämpligheten vid nu ifrågakomna kontraktsbrott av eljest meddelade bestämmelser om ersättning.

Justitierådet *Svedelius* och regeringsrådet *Thulin* anförde:

I fråga om önskvärdheten av att förslaget måtte erhålla en sålunda utsträckt tillämpning, att det kommer att avse varje värnpliktig åliggande vapenövning i fredstid, alltså jämväl s. k. mobiliseringsövning, för så vitt övningen ej överstiger sextio dagar, instämna vi med lagrådets övriga ledamöter, och anse vi det icke vara behöfligt att, på sätt som skett, i lagen uttryckligen angiva påföljden för husbonde eller arbetsgivare, som bryter mot bestämmelsen i 1 §, då denna påföljd naturligtvis oberoende härav inträder på grund av allmänna rättsregler.

Finnes det emellertid av praktiska skäl lämpligt att i lagen intaga en erinran om nämnda påföljd, lämna vi förslaget härutinnan utan

annan anmärkning, än att av de skäl, som av lagrådets övriga ledamöter anförts i fråga om den i 2 § intagna föreskriften om tjänstehjons rätt att åtnjuta ersättning enligt legostadgan, samma föreskrift synes böra utgå.

Ur protokollet

Erik Ölander.

---

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott
torsdagen den 14 maj 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anmälde, efter gemensam beredning med chefen för lantförsvarsdepartementet och chefen för sjöförsvarsdepartementet, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över det den 24 april 1914 till lagrådet remitterade förslaget till lag om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete.

Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll anförde föredragande departementschefen följande.

»Såsom två ledamöter i lagrådet framhållit, följer av allmänna rättsgrundsatser, att arbetstagares bortavaro för värnpliktstjänstgöring icke kan berättiga arbetsgivaren att häva arbetsavtalet, om antingen arbetsgivaren vid avtalets ingående vetat, att nämnda tjänstgöring skulle infalla under avtalstiden, eller hans bristande vetskap därom kan läggas honom till last såsom försummelse. Förslagets betydelse för sådana fall är att fritaga arbetaren från att, i händelse av tvist om de förutsättningar under vilka

avtalet ingåtts, förebringa utredning om vad arbetsgivaren vetat eller bort veta i berörda hänseende. Arbetsavtalet skall enligt förslaget i allmänhet utan vidare hava den verkan, som om det vore styrkt, att arbetsgivaren ägt sagda vetskap.

Samma ledamöter i lagrådet hava framhållit, att å andra sidan, likaledes enligt allmänna rättsgrundsatser, en arbetstagare, som uppsåtligen misslett arbetsgivaren i fråga om förutsättningarna för avtalet eller som kan anses vållande till ett misstag å dennes sida i sådant avseende, icke kan fordra, att avtalet skall gälla mot arbetsgivaren. Förslagets innebörd i denna del har synts dessa ledamöter icke med erforderlig tydlighet framgå ur dess avfattning. För min del finner jag det föga sannolikt, att vid den föreslagna lagens tillämpning någon tvekan skulle kunna uppstå om, att nämnda allmänna rättsgrundsatser äga giltighet även för de fall förslaget avser. Vid avfattande av tidigare bestämmelser i samma ämne har det ej heller ansetts behövt att göra något sådant förbehåll som det inom lagrådet ifrågasatta. Visserligen voro, såsom inom lagrådet påpekats, de förutsättningar, från vilka lagen den 10 juni 1912 utgick, delvis skiljaktiga från de nu föreliggande, men bestämmelserna i 51 § legostadgan synas röra förhållanden fullt jämförliga med de i förslaget åsyftade. Då det är angeläget att förebygga varje möjlighet till missförstånd om den föreslagna lagens innebörd, finner jag mig emellertid böra tillstyrka ett förtydligande i den riktning nämnda ledamöter av lagrådet angivit. För sådant ändamål torde i förslagets 1 § böra införas en bestämmelse, enligt vilken arbetstagares rätt att efter fullgjord värnplikstjänstgöring återfå sin anställning icke skall gälla, för den händelse det kan läggas honom till last, att arbetsgivaren saknat kännedom om hans förpliktelse till den fullgjorda tjänstgöringen. Härunder innefattas såväl det fall, att arbetstagaren lämnat arbetsgivaren oriktiga uppgifter om sina värnpliktsförhållanden, som även det, att han icke, i den mån det enligt allmänna rättsregler kan anses hava ålegat honom att meddela arbetsgivaren upplysningar härom, fullgjort denna förpliktelse.

Beträffande 1 § i förslaget hava vidare lagrådets samtliga ledamöter ifrågasatt sådan utvidgning av området för förslagets tillämpning, att därunder skola, med den föreslagna tidsbegränsningen, innefattas såväl nya slag av värnpliktsövningar som även s. k. mobiliseringsövningar. Visserligen förutsättes för nya värnpliktsövningars införande en ändring i värnpliktslagen och kommer för mobiliseringsövningar särskild lagstiftning fortfarande att vara behövt. Men det innebär dock obestriddigen en lättnad för lagstiftningsarbetet, om ej i dylika fall måste företagas även en ändring i den nu föreslagna lagen. Ehuru vissa lämplighetsskäl tala jämväl

för förslaget ståndpunkt i nämnda hänseende, synes det därför vara fördelaktigt att giva detsamma den ifrågasatta vidsträcktare omfattningen.

Vad i 2 § av förslaget stadgas därom, att arbetsgivare, som bryter mot bestämmelsen i 1 §, är skyldig ersätta arbetstagaren dennes skada, skulle otvivelaktigt, såsom lagrådets samtliga ledamöter erinrat, gälla även utan att ett sådant särskilt stadgande meddelades. Men av praktiska skäl synes det vara lämpligt att bibehålla nämnda stadgande, som är hämtat från lagen den 10 juni 1912 och där infördes utan anmärkning från lagrådets sida. Två ledamöter av lagrådet hava emellertid grundat sin hemställan om berörda stadgandes uteslutande ur förslaget även därpå, att genom bestämmelsen om arbetstagares rätt till skadestånd kunde anses vara uttryckt, att denna rätt vore den enda, som i anledning av arbetsgivarens avtalsbrott skulle i dylika fall kunna tillkomma arbetstagaren. Uppenbarligen är det icke förslaget mening att göra någon ändring i vad som härutinnan gäller enligt allmänna rättsregler. Är arbetstagare i allmänhet berättigad att, i stället för skadestånd, fordra avtalets fullgörande från arbetsgivarens sida genom utbetalning av den betingade lönen, bör samma rätt finnas i de fall, om vilka nu är fråga. Den av nämnda ledamöter framställda betänkligheten synes fördensskull lämpligen kunna föranleda sådan jämkning i förslaget, att rätten till skadestånd uttryckligt göres beroende av att arbetstagaren ej utfår vad som enligt arbetsavtalet tillkommer honom.

Även om förberörda bestämmelse i 2 § skulle bibehållas, hava lagrådets samtliga ledamöter tillstyrkt uteslutande ur förslaget av vad samma § vidare innehåller angående tillämpning av legostadgans föreskrifter om husbondes förpliktelser mot tjänstehjon, som han utan laga skäl skiljer från tjänsten. I och för sig torde det icke vara förenat med någon risk att följa lagrådets hemställan i denna del. Men jag kan dock ej finna, att det förtydligande, sistberörda stadgande är avsett att innebära, alldeles saknar betydelse. Det torde nämligen ej vara uteslutet, att den tjänstehjon tillerkända rätten till lön, andra förmåner och nödigt underhåll kan anses innefatta något annat och mera än ett anspråk på skadestånd. Den gjorda hemställan om stadgandets utelämnande synes för övrigt vara grundad icke därpå, att detsamma, vid bibehållande av 2 § i övrigt, vore obehövt, utan på det förhållandet att även annorstädes än i legostadgan finnas lagbestämmelser om gottgörelse vid obehörigt brytande av arbetsavtal. Nämnda förhållande kan dock knappast utgöra anledning att utesluta stadgandet; snarare bör det leda till att genom en allmannare avfattning av samma stadgande dess tillämpning utsträcker till även andra särskilda ersättningsbestämmelser än de i legostadgan upptagna. Om stad-

gandet skall kvarstå, vilket jag för min del anser lämpligast, bör en sådan rättelse i dess avfattning företagas.»

Sedan föredragande departementschefen härafter uppläst ett enligt de av honom angivna grunder jämkat förslag i förevarande ämne, hemställde han, att förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande.

I denna hemställan instämde statsrådets övriga ledamöter;

och täcktes, med bifall därtill, Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

Gunnar Fogelmarck.
